

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СІЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР.

№ 47 (1581) Пятніца, 16 чэрвеня 1961 года Цана 4 кап.

КАБ СЛУХАЛІ З АСАЛОДАЙ...

Заканчваючы сезон, мы можам адзначыць, што імкненнем да стварэння нацыянальных оперных і балетных твораў на тэму нашай сучаснасці сёння жыве калектыў нашага тэатра. Цяпер мы ўжо не можам сабе ўявіць перспектывы рэпертуарны план без сучасных твораў, якія дамінавалі б у ім над усімі астатнімі пастаюнкамі.

Савецкае опернае мастацтва знаходзіцца ў перыядзе стагнавання, адбываюцца пошукі новых форм і сродкаў выражэння. З усіх навінаў бытавала яшчэ такая думка, што паказваць сучаснае жыццё ў оперы немагчыма. Спалілася на нашых вядомых класіках, якія не пісалі опер пра сваё сучасніцкае, а звярталіся да сюжэтаў даўняй гісторыі, казкі, фэнтэстыкі і народнага эпасу. Аднак наша партыя ўсё нас нацэляе на тое, каб савецкі народ меў такія творы літаратуры, жывапісу, музыкі, тэатра, якія былі б блізка ім і зразумелыя, выходзілі яго ў духу камуністычных ідэяў.

Гаворачы пра гэта, асабліва хочацца падкрэсліць словы Мікіты Сяргеевіча Хрушчоў, што нам патрэбна такая музыка, слухаць якую было б асалодай. Я ведаю вельмі многіх людзей, якія слухалі «Яўгенія Анегіна», «Пікавіку даму», «Кармен» дзесці разоў. Яны імяна слухаюць оперу. Ім прынёсці эстэтычную асалоду працэс гучання любімай, добра знаёмай музыкі. Але я часта, на жаль, здаралася раей і савецкімі операмі, што глядач праслухаўшы іх гаварыць: «Гэта ўжо бацькі!» Гэта значыць, у яго не было жадання пайсці яшчэ раз на спектакль, бо асалоды ад яго ён не меў. Напрыклад, пра якое эстэтычнае задавальненне можна было гаварыць, калі ў оперы «Браніосец Пацёмкін» доктар спяваў арыю пра тухлае мяса і чарвякоў. Ці не асудзілі скандальна, што музыка ў некаторых сучасных оперных творах складаная і неадступная шырокам колу гледацкаму. У чым жа заключаецца гэта скандальнасць? У першую чаргу, відавочна, адсутнасці шчырай, запамінальнай мелодыі, у складанай гармоніі, вельмі ўчылінага, насычанага арыстравага суправаджэння, якое прымушае спевакоў фарсіраваць галасы і пазбывае іх выразнасці.

Мне і хочацца сказаць, што з'яўленне на сцэне нашага тэатра першай оперы беларускага кампазітара Юрыя Семіякі «Калючая ружа», напісанай цэла і напева, шчыра і проста — становай палезы. Пры пастаюнка гэтай оперы мне не трэба было даказваць калектыўу, што гэта добрая опера. Не, калектыў сам ашаніў яе вартасці і праявіў да оперы гарачую зацікаўленасць, працуючы над ёй з задавальненнем, з жаданнем стварыць спектакль на сучасную тэму. Я не збіраюся даказваць, што «Калючая ружа» з'яўляецца вырэйшай сучаснай оперы, што яна можа служыць эталонам савецкай оперы. З усіх не. Але ў ёй ёсць аднаўважнае. Гэтым і можна растлумачыць, чаму прызначэнне шырокім колам нашага гледача. На спектаклях оперы зала забудзіла запавоўна слухачамі, якія востра рэагуюць на ўсе падзеі на сцэне і добра слухаюць музыку. І трэба сказаць, што ёсць ямаля гледачоў, якія прыходзяць на спектакль у другі раз.

Цяпер тэатр напружана працуе над пастаюнкай новага беларускага балета маладога кампазітара Я. Глебава «Мара балерыны» — аб лёсе прастай беларускай дзяўчынкі, якая перанесла ўсе цяжкасці тагачаснага капіталістычнага «яроку» і знайшла сапраўднае шчасце пасля вяртання на Радзіму.

Гэту сваю работу калектыў тэатра прысвячае XXII з'езду нашай партыі. Мы таксама імкнемся да пашырэння творчых сувязей з кампазітарамі братніх рэспублік. У нас ужо ідзе адзін з лепшых савецкіх балетаў — твор азербайджанскага кампазітара Кара Караева «Снежка грому», які востра адгукаецца на пытанні расавай дыскрымінацыі і каланіялізму.

Наша оперная труппа пачала працу над операй савецкага кампазітара Шабаліна «Утайманне савольшчых», якая з вядомых поспехаў ідзе на сцэнах савецкіх і зарубешных оперных тэатраў. Мы вельмі хочам зрабіць варты палаўнак да XXII з'езду партыі самаму маладому гледачу — нашым дзецям, дашкольнікам і школьнікам пастаюнкай дзіцячай оперы савецкага Украінскага кампазітара Лы Польшака «Церамок».

У перспектывым плане тэатра на бліжэйшы час знаходзіцца балет Генрыха Вагнера «Людзювы свет» на лібрэта М. Алтухова, опера Ю. Семіякі на лібрэта

А. Бачылы «Залаты вальс». Мы не можам лічыць, што гэтага дастаткова. Я глыбока веру ў оперны талент такіх беларускіх кампазітараў, як Я. Цікоці, А. Багатыраў, У. Алоўнікаў, П. Падкавыраў, М. Алаўцаў і інш. Оперы Цікоці і Багатырава даўно атрымалі шырокае прызнанне. І мы можам спадзявацца на тое, што старэйшае пакаленне кампазітараў зноў парадзе новымі яркімі опернымі творамі на тэмы сённяшняга дня. Беларускія пісьменнікі павінны больш працаваць у жанры опернага і балетнага лібрэта, каб дапамагчы кампазітарам у іх творчай працы.

Апошнія гады работы тэатра адзначаны цэлым радом буйных ментальных пастаюнак савецкай, рускай і замежнай класікі. Трывалы ўвайшлі ў рэпертуар тэатра оперы «Садко», «Пікавіка даму», «Чардзейка», «Баль-маскарад», балет «Казка пра мёртвую царэўню і пра сме асліка» і інш. Мы і надалей будзем звяртацца да лепшых узораў класічных оперных твораў, якія, бясспрэчна, дапамогуць выходзіць маладым кадрам, удасканальваць іх мастацтва. У сувязі з гэтым мне хочацца спыніцца на выхаванні маладога артыстычнага пакалення.

Наша оперная труппа амаль уся маладзёжная. Яна валодае добрымі галасамі, здольна вырашаць вядлікі творчыя задачы, нясе на свайх плячах асноўны рэпертуар тэатра. І тым не менш маладзёж, якая прыходзіць у тэатр з вышэйшых навучальных устаноў (а ёсць і такія, якія не атрымалі адукацыі), мае патрэбу ў павышэнні і развіцці прафесіянальных навыкаў, без якіх нельга ўдасканальваць майстэрства опернага акцёра. У той жа час не могуць адзначыць ненармальнай з'явы, што сярод маладых акцёраў ёсць такія, якія, паступіўшы ў тэатр, часта паводзяць сябе няправільна. Яны дазваляюць сабе неахайна ставіцца да свайго голасу, да свайго сцэнічнага выгляду, да звышніх перастановаў працаваць над сабой. Некаторыя з іх знаходзяцца ў вольнае школьнае ўтрыманніцкае наступна, лічыць, што ўдасканаленне іх таленту палікам залежыць ад дырэктараў і рэжысёраў. У выніку гэтага такія салісты ў рабоце праяўляюць сябе пасіўна, слепа прымаючы ўсталяваныя выканаўчыя традыцыі, не турбуючы сябе творчымі пошукамі. Такое становішча асабліва хваляе ў сувязі з тым, што тэатр не забяспечаны рэжысёрскімі і педагогічнымі кадрамі, а гэта з'яўляецца значным недахопам ва ўсім творчым жыцці тэатра і асабліва ў фарманні сцэнічнага майстэрства маладых артыстаў.

Оперны тэатр — мастацтва сінтэтычнае. Апроч добрага даянення вакальнага радка, трэба, каб ажывіў вопраза, трэба, каб сцэна хадзіў сапраўдны Ленскі, а не спяваў у касцюме Ленскага. Калі ў балете працуюць дзень пацымачына раішчы з уроку трэніроўкі над кіраўніцтвам вопытнага рэпетытара, дык такой формы павы-

шэння кваліфікацыі ў опернага спевака няма. Мы ніяк не можам да гэтага часу вырашыць пытанне аб запрыненні ў тэатр вопытнага педагога-вакаліста. Патрэба ў ім вялікая, яго функцыя не могуць і не павінны падмяняць дырэктар і канцэртмайстар.

З добрымі творчымі вынікамі заканчвае сезон наша балетная труппа. Новае кіраўніцтва балета ў асобе галоўнага балетмайстра А. Андрэева і балетмайстра-рэпетытара Н. Стукольнікаў здолела за кароткі тэрмін павысіць прафесіянальнае майстэрства балета, згуртаваць калектыў ў ўзросте ад дзяцішліва. Быў праведзены агляд маладых выканаўцаў, якія значна павысілі актыўнасць балетнай моладзі і адкрылі ў іх новыя творчыя магчымасці.

Нам час ужо сур'ёзна гаварыць аб тым, што нашы масавыя калектывы — аркестр, хор і балет — павінны быць пашырэнны. Вядлікі і складаны рэпертуар тэатра, у якім цяпер будуць займаць усё больш і больш месца новыя сучасныя творы, што патрабуюць павышэння гучання хору і аркестра, не могуць задавальняць сціплым складом гэтых з'яў, што налічваюць толькі па шэсцьдзесят чалавек. Трэба ўзлічыць, што памеры нашай гледацкай залы і асабліва сімны, якія з'яўляюцца адной з самых вялікіх сцэн оперных тэатраў краіны, патрабуюць поўнай гукавой насачнасці. Цяперашні склад гэтых з'яў не можа правільна размеркаваць судасносны гучанне паміж аркестрам і сцэнай. Тут у першую чаргу трэба звярнуць увагу на павелічэнне струннай групы аркестра, якая з'яўляецца яго душою. Час гэта зрабіць.

Апошні час і асабліва апошні сезон паказваў, што наш тэатр актыўна наваляе гледач. Мы цяпер ужо не здзіўляемся, што гледацкая зала бывае забудзіць амаль поўная. Гэта сведчыць аб тым, што нам удалося сваёй працай зацікавіць і прыцягнуць гледацка, звыклі к яму да яго сэрца. А значны ступень гэта тлумачыцца тым, што рэпертуар нашай тэатра вельмі калікасна, але і разнастайны.

Важным у рабоце тэатра з'яўляецца ўсталяванне творчых сувязей з шырокімі коламі працоўных Беларусі. У нас сталі добрымі традыцыямі рэгулярныя выезды са спектаклямі і канцэртамі ў районы і гарады нашай рэспублікі.

Тэатр забудзіць адчувае клопаты партыі і ўрада. Калектыў тэатра поўны творчага натхнення. Мудры ўказанні Мікіты Сяргеевіча Хрушчоў аб шчыльнай сувязі інтэлігенцыі і народа асвятляюць нам дарогу. Хочацца з патрэнай энергіяй працаваць так, каб атрымаць высокую давер партыі.

З пачыццём вялікай адказнасці і гарачым жаданнем аддаць усё свае сілы, усё сваё майстэрства далейшым расвіццю савецкага опернага мастацтва працуе зараз наш тэатр.

Л. ЛЮБИМАЎ,
народны артыст БССР, галоўны дырэктар Тэатра оперы і балета.

Добры пачатак

Пра рэпертуар Дзяржаўнага народнага аркестра БССР пісалася і гаварылася вельмі многа. І калі мы цяпер зноў вяртаемся да гэтага ж пытання, дык таму, што яго дагэтуль хваляе не толькі нас, выканаўцаў, але і нашых шматлікіх слухачоў.

У мінулым музычным сезоне мы зрабілі некалькі гастрольных паездак па гарадах Урала і Заходняй Сібіры, Літве і Латвіі, выступалі ў абласных цэнтрах вакол Масквы, у Ленінградзе і ў Крамлёўскім тэатры, далі рад адкрытых канцэртаў у Мінску з удзелам вядомых спевакоў-гастролёраў. І амаль усюды друк, адзначваючы высокі прафесіянальны ўзровень калектыву, выказвалі думкі пра недахоп твораў беларускай музыкі ў нашым рэпертуары. Гэтую праблему могуць дапамагчы вырашыць толькі кампазітары.

Пасля дэтаніага выступлення газеты «Літаратура і мастацтва» адбылося спецыяльнае пасяджэнне ў Саюзе кампазітараў БССР, прысвечанае пытанню стварэння новага рэпертуару для народнага аркестра. І вось «першай ластаўкай» з'явіліся «Варыянцы на беларускую тэму» Я. Цікоці. За імі — Канцэрт для двух цымбал з аркестрам і «Маладзёжная» рапсодыя маладога кампазітара І. Ронкіна.

Дарчы, трэба сказаць, што з І. Ронкіным у нас устанавілася добрая і палёзна творчая дружба. Працуючы ў шчыльным кантакце з аркестрам, гэты малады кампазітар піша творы, прасякнутыя духам часу, бадзёры і жыццядарнасны, з улікам выканаўчых магчымасцей і каларыту народнага аркестра. І вынікі далі хутка сябе знаць: Канцэрт для двух цымбал з аркестрам з поспехам выконваўся ў многіх месцах, у тым ліку ў Крамлёўскім тэатры. Ён запісаны на пласцінку Усесаюзнай Домам гучалішчу.

Знаходзіцца ў працэсе развучвання дзве сатырычныя песні «Пра гульты» для высокага голасу з

суправаджэннем народнага аркестра (музыка М. Алаўца, словы А. Дзяржынскага). Гэтым, ба дакладна і вычарпана пералік напісаных на нас твораў за мінулы сезон.

Не вельмі многа, ці не праўда? І ўсё ж хачелася б разгледзець гэты дабрачын, як добры пачатак. Мы чакаем у хуткім часе атрымаць ад Г. Вагнера новы твор, які ён даўно абяцаў. Бо заплачанае пералажэнне некалькіх нумароў з балета «Палстаўна нявеста» таго ж аўтара зусім не выратуе нас становішча, таму што гэта — не арыгінальная музыка для народнага аркестра.

Тое ж варта сказаць і пра «Маладзёжнае серца» У. Чараліна, якое шчыра развучаецца. Малады талентавы кампазітар, у мінулым жанры, ён мог бы напісаць для народнага аркестра многа цікавых твораў. І мы спадзяемся, што першы вопыт пералажэння яго твора абудзіць аўтара да стварэння арыгінальнай музыкі для нашага калектыву. Мы хочам, каб у справу стварэння новага рэпертуару для нас уключыліся ўсе кампазітары.

Гэта да вас, таварышы кампазітары, скіроўвае свой папрук аўтар вядомага наша выступлення ў Крамлёўскім тэатры (часопіс «Савецкая музыка» № 5 за гэты год). Дык, мала, вельмі мала і пішуць беларускія кампазітары для свайго народнага аркестра! А калектыў гэты заслугоўвае павышэння ў рэпертуары. У ім сабраны добрыя выканаўцы сіды, гучыць ён аздачна, строіцца!»

Цяпер, калі ўвесь наш народ жыць падрыхтоўкай да XXII з'езду Камуністычнай партыі, хочацца, каб беларускія кампазітары абавязкова ўключылі ў свае творчыя планы напісанне музыкі для народнага аркестра. Гэтым яны выкапоўваюць сваю вялікую абавязак перад нашымі слухачамі.

В. БАВАСАЎ,
дырэктар Дзяржаўнага народнага аркестра БССР.

У СЕСІЯ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

Пятая сесія Вярхоўнага Савета БССР пятая склікання, якая праходзіла 14 і 15 чэрвеня, заслухала даклад міністра асветы БССР дэпутата І. М. Ільшчына аб выкананні закону «Аб умацаванні сувязі школы з жыццём і аб далейшым развіцці сістэмы народнай адукацыі ў Беларускай ССР». З аб'яўлена да гэтай пытанню выступілі старшыня Камісіі па народнай адукацыі і культуры-асветнай рабоче дэпутат Вярхоўнага Савета БССР П. Ф. Глебка.

Пасля абмеркавання дакладаў было прынята адпаведнае рашэнне. Сесія таксама заслухала наступныя пытанні: аб праекце закону аб бюджэтных правах Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі і мясцовых Саветаў дэпутатаў працоўных БССР; аб праекце закону аб парадку адклікання суддзяў і народных засядацеляў суду Беларускай ССР; аб праекце Палажэння аб адвакатура Беларускай ССР.

Зацверджаны Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР.

ШКОЛА І ЖЫЦЦЁ

Даклад міністра асветы БССР дэпутата І. М. Ільшчына аб выкананні закону «Аб умацаванні сувязі школы з жыццём і аб далейшым развіцці сістэмы народнай адукацыі ў Беларускай ССР»

рэспубліцы працуе ўжо 589 школ з вытворчым навучаннем, у якіх больш чым 29 тысяч юнакоў і дзяўчат авалодваюць рознымі спецыяльнасцямі. Да пачатку 1963-1964 навучальнага года павінна быць зачынена рэарганізаваная дзесяцігадовая школа ў адзінаццацігадовай сярэдняй школе з вытворчым навучаннем. К канцу сямігадзі ў 9—11 класах будзе вучыцца 217 тысяч школьнікаў. Гэта значыць, што сярэдняя школа з вытворчым навучаннем становіцца асноўнай крыніцай паліпаўнення народнага гаспадарства, прыцягваючы да гэтай справы шырокія грамадскія сілы.

Партыйнымі і савецкімі арганізацыямі на месцах праведзена вялікая работа па глыбокаму вывучэнню і распрацоўцы канкрэтных пытанняў, звязаных з ажыццяўленнем пастаюнка партыі і ўрада аб школе. На сходах настаўнікаў, акцёраў на народнай адукацыі ў районах, гарадах і абласцях, на з'ездах настаўнікаў рэспублікі былі абмеркаваныя важнейшыя праблемы і канкрэтыя шляхі ўздыму работы школ і пазашкольных устаноў. Перабудова сістэмы народнай адукацыі становіцца ўсеагульнай справай, састануў часткай камуністычнага будаўніцтва.

Вынікі двух год работы школ па-новаму сведчаць аб глыбокай жыццёвай адукацыі аб школе, які адпавядае сучасным задачам камуністычнага будаўніцтва. Дзякуючы велізарным намаганням, творчай працы настаўнікаў і ўсіх работнікаў асветы, пры актыўнай дапамозе партыйных, савецкіх арганізацый і ўсёй грамадскасці ўжо дасягнуты пэўныя поспехі ва ўмацаванні сувязі школы з жыццём і паліпаўненні падрыхтоўкі навучэнцаў моладзі да практычнай дзейнасці.

У рабоце нашых школ з'явілася многа новага, накоплены значны стацыяны вопыты. Сапраўды для пераключэння ў тым, што ў школьнае жыццё ў разнастайных формах трывалы ўваходзіць праца, працоўнае выхаванне становіцца кроўнай справай педагогічных калектываў.

Разам з тым у перабудове школы зроблены лічч першыя крокі. У гэтай выключна важнай і адказнай справе ёсць сур'ёзны недахопы і ўпущэнні, многа яшчэ нявырашаных пытанняў.

Далей дакладчык гаворыць, што ў цяперашні час адной з галоўных задач з'яўляецца ажыццяўленне ўсеагульнага абавязковага васьмігадовага навучання. Вышэйшым гэтай задачы мае вялікае дзяржаўнае значэнне.

Як вядома, пераход ад сямігадовага да васьмігадовага ўсеагульнага навучання павінен быць завершаны ў 1962-1963 навучальным годзе. Аднак пераўтварэнне сямігадовых школ у васьмігадовыя праходзіць у нас марудна. У гэтым навучальным годзе працуюць толькі 384 васьмігадовыя школы. У Мазырскім, Быхаўскім, Горацкім і іншых раёнах не адкрыты ніводны васьмігадовы школы. Тут не вядзецца планаваная работа па расшырэнню вучэбнай плошчы, старанна неабходнай умоў для пераходу да васьмігадовага навучання.

Дакладчык гаворыць аб недахопах у справе выканання сямігадовага ўсеагульнага навучання. У некаторых месцах не вядзецца дакладны ўлік дзяцей і падлеткаў ва ўзросце 7—15 год, ёсць факты абману ў справяднасці па ўсеагульнаму навучанню. Адной з сур'ёзных прычын паружэння закону аб ўсеагульным навучанні і адсёву вучняў са школ з'яўляецца нізкі ўзровень навучальна-выхаваўчай работы ў некаторых школах, адсутнасць належных клопатаў аб асноўным вучыць і бонус педагогічных калектываў, наўнясцасць значнай колькасці другогоднікаў.

У ажыццяўленні закону аб школе, працаваць должа І. М. Ільшчына, значную ролю заклікаюць адзначыць мясцовыя Саветы. Там, дзе Саветы сістэматычна займаюцца пытаннем ўсеагульнага навучання, дзе працягваюцца сапраўдныя клопаты аб дзецях, перабудова школы праходзіць паспяхова. Можна спасылацца на вопыт выканання Ваўкавыскага раённага Савета. Ён зрабіў многае па стварэнню і ўмацаванню вучэбна-матэрыяльнай базы школ.

На працягу некалькіх год у раёне паспяхова выконваецца закон аб ўсеагульным навучанню, значна зменшылася колькасць другогоднікаў і адсёву вучняў са школ. Раёнавым сістэматычна абмеркаваны пытанні асветы ўлікае ў змест навучальна-выхаваўчай работы школ. Рэгулярна заслухоўваюцца справаздачы выкананню сельскіх Саветаў аб праведзенай рабоце ў галіне народнай адукацыі.

Аднак, гаворыць дакладчык, не ўсёды яшчэ належным чынам клапаціцца аб школе. У Міёрскім раёне, напрыклад, з 1958 года на сесіі райсавета не абмеркавалася ні адно пытанне па народнай адукацыі. У раёне не выкарыстоўваюцца на будаўніцтва школ нават сродкі, выдзеленыя аблвыканкомам. Міёрскі райвыканком па сучаснасці справы самаўхіліўся ад вырашэння важнейшых пытанняў народнай адукацыі, а Віцебскі аблвыканком мільчыць з гэтым і не працягвае да гэта належных патрабаванняў.

Гаворачы аб арганізацыі вытворчага навучання ў сярэдніх школах, дакладчык адзначае, што ў

правільнай арганізацыі вытворчага навучання, з'яўляецца адсутнасць неабходнай матэрыяльнай базы. На прадыярствах рэспублікі арганізавана толькі 10 вучэбных цэхоў. Краўнікі многіх прамысловых прадпрыемстваў пакуль што ставяць у бак ад гэтай важнай справы. У асобных калгасах і саўгасах не выдзяляцца для вытворчага навучання школьнікаў спецыяльнага падарачна тэхнічна, таму многія работы праводзяцца ўручную.

Надаўна Савет Міністраў ССР прыняў пастаюнку аб паліпаўненні вытворчага навучання вучняў сярэдніх агульнаадукацыйных школ. У ёй вызначаны канкрэтыя меры па каронаму паліпаўненню вытворчага навучання і працаўладкаванню выпускнікоў сярэдніх школ. Дзяржплану БССР разам з саўнаркамі, міністэрствамі і ведамствамі, аблвыканкомамі неабходна паскорыць распрацоўку плана падрыхтоўкі кваліфікаваных кадраў па прафесіях у разрэзе абласцей з улікам перспектывы эканамічнага развіцця іх, а таксама прадугледзець працаўладкаванне выпускнікоў 11-гадовых школ у адпаведнасці з атрыманай спецыяльнасцю. Важна павысіць адказнасць савецкіх, гаспадарчых і прафсаюзна-арганізацый за прафесіянальную падрыхтоўку вучняў сярэдніх школ. Краўнікі прадпрыемстваў, будоўляў, калгасаў, саўгасаў, арганізацый і устаноў, дзе праводзіцца навучанне, павінны адказна адбывацца з дырэктарамі школ за прафесіянальную падрыхтоўку кваліфікаваных кадраў па прафесіях у разрэзе абласцей з улікам перспектывы эканамічнага развіцця іх, а таксама прадугледзець працаўладкаванне выпускнікоў 11-гадовых школ у адпаведнасці з атрыманай спецыяльнасцю. Важна павысіць адказнасць савецкіх, гаспадарчых і прафсаюзна-арганізацый за прафесіянальную падрыхтоўку вучняў сярэдніх школ. Краўнікі прадпрыемстваў, будоўляў, калгасаў, саўгасаў, арганізацый і устаноў, дзе праводзіцца навучанне, павінны адказна адбывацца з дырэктарамі школ за прафесіянальную падрыхтоўку кваліфікаваных кадраў па прафесіях у разрэзе абласцей з улікам перспектывы эканамічнага развіцця іх, а таксама прадугледзець працаўладкаванне выпускнікоў 11-гадовых школ у адпаведнасці з атрыманай спецыяльнасцю.

Тав. Ільшчына расказаў далей аб развіцці вярчэрнай адукацыі. У 1960-61 навучальным годзе ў рэспубліцы працавала 1.396 школ і асобных класаў, у якіх навучалася 85.875 чалавек. За апошні год гады колькасць вучняў 8—11 класаў школ сельскай моладзі павялічылася ў некалькі разоў. Многія вярчэрныя, зменныя школы заслужана карыстаюцца аўтарта-

там, даючы вучням глыбокія і трывалыя веды. Гэта садзейнічае павышэнню агульнай культуры працоўных, калгаснікаў, іх працоўнай і грамадскай актыўнасці. Пасля таго, як многія школы абавязаны дэснай саўнаркамі з прадпрыемствамі, якія пастаюнкай клопатаюцца аб тым, хто сумнівае вучоў а работай. Маглібскі завод пад'ёмна-транспартнага абсталявання, Віцебскі домабудавальны камбінат і некаторыя іншыя прадпрыемствы выдзелілі або пабудавалі для школ рабочыя моладзі спецыяльныя памяшканні, штогод адпуская сродкі на абсталяванне вучэбных кабінетаў і лабараторыяў.

Разам з тым дакладчык гаворыць аб недахопах у рабоце вярчэрных школ. У многіх з іх няма неабходных умоў для вучобы. Не працягваюць патрэбнай актыўнасці ў развіцці вярчэрнай адукацыі органы народнай асветы, камсаюмоўскія і прафсаюзна-арганізацый. У выніку больш часта працуюць моладзі, якая не мае закончай адукацыі, застаецца пазашкольнай. У асобных школах рабочай і сельскай моладзі слаба пастаюнка вучэбна-выхаваўчай работа.

Сур'ёзныя недахопы ў рабоце школ дарослых у значнай ступені тлумачыцца слабым кантролем з боку аддзелаў народнай асветы. Міністэрству асветы і яго органам на месцах неабходна больш уздзяць увагі на вярчэрныя школы, паскорыць распрацоўку спецыяльных праграмаў і падрыхтоўку ўлікам асаблівасцей навучання моладзі без адрыў ад вытворчары.

Да канца сямігадзі колькасць навучэнцаў вярчэрных школ павінна павялічыцца ў два з паловай разо. Таму неабходна сур'ёзна заняцца стварэннем матэрыяльнай базы для вярчэрных і зменных школ.

Дакладчык расказавае аб рабоце школ-інтэрнатаў. Цяпер у рэспубліцы існуе 82 у гэтым годзе будзе адкрыты 83 новыя школы. Большасць школ-інтэрнатаў мае неабходную вучэбна-матэрыяльную базу, унамілітаваны кваліфікаванымі кадрамі. За невялікі перыяд існавання школы-інтэрнаты накіралі станючы вопыт у арганізацыі вучобы і выхавання моладзі. Добры поспеху дабіліся Магілёўскі, Жоўнінскі, Гродзенскі, Пружанскі і многія іншыя школы. Аднак яшчэ не ўсё зроблена для таго, каб усе школы-інтэрнаты сталі ўзроўнямі навучальна-выхаваўчымі ўстановамі. У некаторых з іх марудна ажыццяўляецца перабудова навучальнай работы, не прымаюцца неабходныя меры да павышэння ўзроўню выкладання, дрэнна выкарыстоўваюцца спрыяльныя ўмовы для пастаюнка ўзроўня выхаванчай работы. Далускаюцца сур'ёзныя недахопы ў падборы педагогічных кадраў. У школы-інтэрнаты ў раздзё выпадку накіроўваюцца асобы, якія не маюць неабходнага вопыту работы, часта мяняюцца настаўнікі, выхавальнікі і дырэктары школ.

Важную ролю ў арганізацыі выхавання дзяцей, працягвае тав. Ільшчына, адзначаючы дзіцячыя сады і яслі. Цяпер у нас працуюць 877 дзіцячых садоў і 460 ясляў, у якіх выхоўваецца 94.417 дзяцей. Сетка дашкольных устаноў далёка не задавальняе ўзрастаючы патрэбнасці, асабліва ў буйных гарадах і на новабудовых населенных пунктах. У школах-інтэрнатах і дзіцячых садах і яслях павінны быць уключаны спецыяльныя групы для дзяцей з фізічнымі і псіхалагічнымі асаблівасцямі. Міністэрствам будаўніцтва БССР накіраваўся выдзяленне выдзелена на будаўніцтва дашкольных устаноў з дадатковым навабудовых населенных пунктаў. Дзяржплану БССР у апошнія гады не працягвае ў жылых дамах абсталяванне дзіцячых садоў і ясляў. Выкананню абласных, гарадскіх Саветаў не прымаюць раш

НА КРЫЛАХ ПЕСНІ

Куды ні паведзеш па роднай Беларусі, усюды знойдзеш у ёй любячы сэрцу куткі і мясціны. Летась у пабынах у адным з такіх куткоў — вёсцы Залессе, услаўленай пудоўнымі палезавіцамі Агінскага. Ужо знаёмай здаецца яна мне. Абліччам людзей сваіх, гучнай беларускай гаворкай і выгледам сваім яна нагадвала мноства іншых вёсак рэспублікі. Пагасціў я ў ёй некалькі дзён і адчуваў незвычайную, непаўторную прывабынасць. І яна палюбілася мне так, што пасля гэтага кожны раз, калі я правяздаў пабылі, мне хацелася завярнуць сюды і прасвецці тут дзень-другі.

І вось я зноў на Сморгоншчыне, у Залессі.

Ужо здалёк любуюся высокай магутнай сцялою старых клёнаў і ліп, што ўзняліся над вёскай. Гаю па чыстым, крэху вузкіх вулічак, і мяне радуюць акуртанні, прыгожа пафарбаваныя домікі з ашуклівымі верандамі. Наўкол стаць сцякота, а тут дышацца лёгка — з маляўнічых ляс, што мяжуць з вёскай, паявае лёгкая прахалода. Побач чыгуначная станцыя са сваім шікім і ўтульным вакзалам, пахатым апавітым пышнымі гірляндамі ліліяўнага вінаграду. За стаячымі клубішча густая, цёмная зеляніна старажытнага парку. Ад яго па ўсё бакі разыходзіцца дарогі-адрэі. Яны нібы каліччы на палі і ў лугу, у лесе і на акамітыя берагі бясцёрка пакурчанага Вілія — дзякі Нёмана з яе пяшчаным плацістым пляжам...

— Любоўся гэтай прывабынасцю, глыбока ўдыхаю апыняльныя водар і свежасць паветра, слухаю музыку навакольнай прыроды і прапоўнага вясновага жыцця і думаю: так, нездарма тут каляшчы выбару сабе «прыют» спокійнасці, тудова і вадхновення? Міхай Агінскі! І я міжволі прыгладваю ўсё тое, што чуха і чуў пра яго.

У Залессі Міхай Андрэевіч Агінскі жыў амаль без перапыткаў з 1802 г. да самага выхадзіна Навалеона. Прыкладна ў адным са сваіх мястэчкіх падаарваным яму дзяўчынкам, ён будзе тут некалькі гадоў і сапраўды музыкі і танцаў, пашырае парк, наладжвае батанічны сад, аражарыю і зьявіцца. У гэтым чароўным кутку з маляўнічым пейзажам кампазітар стварае мімага рамансаў, — мажурак, вальсаў, оперы, большасць сваіх палезавіц і сярэд іх лірычных па сваёй усхваляванасці домінаюць палезавіцы «Развітанне і ля-міноры» — «Развітанне з радзімай».

Колькі розных легендаў, якія і цяпер яшчэ жывуць, на гэтай гэтай тэрыторыі Агінскага Расказваюць, што яшчэ пра жывіцы кампазітара аднаго захадзеўраўчэйскага музыканта выдаваў давава па нот палезавіца «Развітанне з радзімай» спецыяльным гутульнім ліст. На ім быў амальвавы кампазітар з прыстаўленам да скрыні пісталета, а ўнізе быў змечаны глумачальны надпіс: «Агінскі, даведзены да распячых тым, што на яго каханне адказваюць раўнадушнасцю, пакочыў з сабою ў той час, калі аркестр іграў яго палезавіцу, створаны ім для сваёй ілюзіяльнай каханай, якая танцавала пад гэтыя гукі з яго сапернікам».

У сапраўднасці ж Агінскі памёр у 1833 годзе ва ўзросце 58 год, у сваёй сям'і ў Фларэнцыі. Легенды з палубімы выдумкамі хоць і шыра і па Залессі. Але часцей тут пацвеш цёплым ўспамінам пра кампазітара, якія перадаюцца з пакалення ў пакаленне. Пераказваюць іх Аляксей і Якаў Выходзіны, Рыгор Южык, Мікола Дудко, Фёкла Барысевіч і інш.

— Спадабаўся мне яркі і найбольш прывабыны расказ 59-гадовага залезавіца гарманіста і скрыпача Міколы Патрыяна Дудко. — Мой праезд, — гаварыў ён, — быў у Агінскага прыгонным, у яго мястэчку шыў адзёныя дваровым людзям. Праезд надрэна іграў на скрыпцы, і яго не раз слухаў сам граф-кампазітар. Іграў Агінскі і іншыя сельскія музыкан-

ты: гарманісты, цымбалісты, дудары. Ён хваляў іх або рабіў заўвагі, даваў парады, іны раз праці прытупіў сцянае. Больш за ўсё ён паважаў скрыпачоў. А па чым, бывала, песні сялянак на працы, пачынае свае справы і спявае іх да іх у поле. Або пашле туды чалавека запрасіць іх да сабе ў парк. Прыдуць спявачкі, і ён папросіць іх спяць намы беларускія песні. Сялянін, выдма, саромеліся, а ён заўважыў гэта і супакоіць іх: «Не бойцеся, не саромеся, жанкі. Спяваць вас не няволю, а працу толькі. Ужо вельмі добры ваш хор!» Спачатку народ здыўлюўся: «Пан, а глядзі, мужычкія песні любіць слухаць». Але потым прывыклі да гэтага. Трымаў яшчэ Агінскі аркестр з прыгонных. Іграў яны на баялах або тады, калі граф знаёміў гасцей са сваімі тэарамі. А на вяселлі сялянінкі Агінскі адукаваў сваіх аркестрантаў іграць.

— Жыхары Залесса ганарыцца сваім слаўным земляком, любіць яго музыку. Мелодыі Агінскага часта гучаць над сялом. Іх іграюць на розных інструментах.

Ніколі не забуду юнага музыканта, змяшчана Віцю Яблоўскага. Некалькі разоў сустракаў яго на ўзлеску сасновага бору, дзе вырасталая новая сельская вёска. Віня сядзеў на штабелі вясельна абчараных барвенняў. Звясціўшы адну нагу, а калена другой падняўшы да грукі, ён іграў, скіліўшы галаву на гармонік. Кожны раз адну і тую ж любімую мелодыю. І я, як зачараваны, слухаў. Вядома, гэта было «Развітанне з радзімай».

Чароўная мелодыя разлілася на ўсю акругу, і мне здавалася, што яна напаяла лес, знісла над Віліяй. Ластаўка прылятае над нівамі, залетае, нібы ў роднае гняздо, у парк Агінскага. Любоў дзяўчыцкі працаўнікоў да мюжык, якія натхніла Агінскага, ідзе сваімі карнінгамі ў глыбокую старажытнасць. Але незвычайна развітніца яна толькі ў нашы дні.

Як і раней, гэтая любіў выхоўваецца з самага маленства ў сям'і. Пасля яна развіваецца ў школе. А з сямнаццаці гадоў і ў спецыяльнай музычнай школе, вучыцца ў якой ездзіць з Залесса ў раённы цэнтр Сморгонь паўтара дзесятка хлопчачы і дзяўчычкі. Прайдзе яшчэ некалькі год, і гэтая школа закрываецца на месцы, у Залессі.

Юнакі старажытнага ўзросту марна стары музыкантамі-прафесіяналамі. Адна з іх — Аляксей Дудко, сын таго самага Дудко, які расказваў мне пра Агінскага, ужо два гады вучыцца ў Маладзечанскім музычным вучылішчы. Зваючы яго ўспамінаюць, ён выказаў свой любімы твор — палезавіцу Агінскага.

Дзесяткі працаўнікоў мясцовага калгаса «Чырвоны партызан», інтэлігентна і чыгуначнікаў удзельнічаюць у хоры, танцавальнай групе і аркестры пры сельскім Доме культуры. Яны рэгулярна выступаюць перад аднаўскаўцамі, у суседніх вёсках і Сморгоні. Асабліва вядлікіх поспехі выпадае на долю хору, якім кіруе Марыя Даліска. У яго багатым рэпертуару, творы савецкіх кампазітараў, народнае песні — беларускія, рускія, украінскія, польскія.

Музыка гучыць тут усюды: у дамах і на вуліцах, у буйным графскім парку і лесе, на палях і рэках... Яна суправаджае і ўпрыгожвае ўсё жыццё людзей — іх працу, быт, адпачынак.

Звонкі галасы спявацка пачынаюць гучаць над Залессам і іншымі селамі «Чырвонага партызана» — Аляшчым, Вётхавым, Янавічам, Зарудзічам і Міхнінчам — ужо з узыходам сонца. Ідуць на працу ў поле, выходзяць за сяло калгасніцы. Ідуць па дарозе ці сцяжыне, пераходзячыя словам, жартам. Вось адна з іх пачынае цыцкаць напываць. Тая, хто выйшаў раней, запобяжыць ход, а хто заду, прабаўляюць кроку, і ўсе ідуць разам, і песня ўжо гучыць на ўсё мю.

Прыдуць у поле жайкі, і іх

песні не сціхаюць там усё дзень. Спяваюць за працай, спяваюць прысеўшы крэху адпачыць.

Калі я пытаўся ў Залессі, хто гэта і дзе спявае, мне адказвалі: — Калі ў тым баку, дык гэта аляшчэнка: Юля Капаняцкая — брыгадзірава жонка, Юля Мейсак, Соф'я Гуленка, старая Раманіха... — А вось там? — Гэта, вядома, зьявію Надзеі Дудко з вётхавскай брыгады. У іх як сядуцца звенявае ды Ныя Ліс, ды Зінаіда Рабчуская, ды Ліла Дудко, ды Надзя Чарпан, дык песням і канца няма.

Песня і канцацца працоўны дзень. Пакідаючы поле, жанчыны на прычыны зацягваюць старую песню: — Ой, пара дамоў, пара. Мне дамоў не хочацца... У Залессі я нававаў на сенавале і песні там слухаў амаль да омай раныш. Дзесны за вядомаму дзяткуці спявалі «Сормаскую лірычную», то вядомаму «Едуць палезавіцы», то «Ці свет, ці світае...».

Раніцаю гаспадыня і яе суседкі пыталіся: — Мабыць, зарудзіцкі дзяткуці вам зноў спаць не давалі? О! Яны ў нас галасціцы. Кожная пара году мае свае песні. Вясною залезавіцы жанчыны ўслаўляюць абуджэнне прыроды. Любіць спяваць песні пра сала-вельку.

Калі лугу іду, Салаўя буджу: — Чаму, салавей, рана не ўстаеш, — Калі захачу, гавяцка ўстану, Глядзешка саю... Затое ўлетку з'яўляецца многа песень пра вясню: — Баравая зялёныца, Чаму ў бары не куджеш? Чаму ў мой сад прылятаеш? — Як жа мне ў бары кудавыць —

За сасонкамі не вядуць, За салаўямі не чухаць... Маладзешыя жанчыны і дзяткуці, чаты ўлетку спяваюць і жартуюць: — Вечер вее, вечер вее. Жыта палаве. Харшавя дзяткучыца Работы не ўмее. А ні жай, а ні шып. А ні прасіла, а ні кроны ткаці. Як зайграць музыкаты — Першая гуляці. Ой, на полі блы камень Сонца распаліла. Кічка маці вярчарці — Вчэра не міла. Ой, вчэра, мая маці, Калі наварыла, Няма майго міленькага — Вчэра не міла.

— Улетку ў нас асабліва вясела: песнямі залезавіца ўсе лугі і палі, — гаварылі мне працаўніцы старажытнага пакалення Кацярына Паўлаўна Козел і Алена Іванавна Лапышка. Яны расказалі мне, якія песні і калі спяваюць.

Летнія песні, вядома, змяшчаюць асэнніцы, са сваімі песнямі з'яўляюцца зима. Многія з дзяткуціх песень — і пра ітжыкую долю жаночы, і пра сільскае гора-бяду, і пра жыццёвыя няшчэрты — у Залессі ўжо забыты ці забываюцца ўсё больш і больш. На іх месца з'яўляюцца сучасныя — радасныя, светлыя. Але, на жаль, нашы кампазітары ды і паэты мала задумваюцца пра стварэнне новых песень, звязаных з наступленнем вясні ці лета, з прыходам вясенні ці зымы.

Калі жанчыны і дзяткуці ў Залессі адменныя спявачкі, дык мужчыны і юнакі — выдатныя музыканты. Любіць яны адвесці дзяткуці, іграючы на баяне ці балалайку, гармоніку ці скрыпцы. А зьявіцца ўвечары ці ў няздольнае доезду суседзів-музыкантаў, абавязкова наладзіць сыграўку-рэпетыцыю.

Нека я трапіў у Вётхаву. Вазілі там сена на брыгадыны двор. Скіліўшы яго ў адрыву, калгаснікі зрабілі перадыжку. А каб адпачывалася вяселье, брыгадзір Уладзімір Раманавіч Южык распарадзіўся: — Іван, табе тут блізка да хаты — збегай па сваю музыку! І ты, Андрэй, таксама!

Хутка Іван Іосіфавіч Кужаль прыйшоў з цымбаламі, а Андрэй Нікіфаравіч Рабчускі прынес скрыпачу. Акружыў іх народ, і яны выканалі «На сопках Манчжурый», «Капошу». А пачалі «Лявоніху», адкуль узляла палякыя калгасніца Яўгенія Аляксандраўна Ліс, па-тутэйшаму Макарыха, і пусцілася ў скокі. Скача ды заклікае: — А ну, мужычкі, выходзі! У круг пайшлі і мужычкі. Пасля невялікага такога «канцэрта» людзі з добрым настроем і новай энергіяй узлялі за працу.

Мне вельмі спадабалася ігра на цымбалах, багатых гучымі фарбамі, нібы цылы аркестр. Аказалася, што цымбалы змайстраваў сам Іван Кужаль. Увогуле рабіць сваімі рукамі балалайкі, скрыпкі, дудачкі, гармонікі і іншыя інструменты — адно з захаляненняў залезавіц музыкантаў. Нездарма каля дзесятка тутэйшых хлопцаў запрацілі ў Маладзечна працаваць на фабрыцы гармонікаў.

Надоўга застаюцца ў маёй памяці святкаванне замяжынак у міхнінскай брыгадзе. На ўчастку, дзе раней пасела жыта, сабралася многа народу на чапе з брыгадзірам Анатолем Вікенціевічам Козелем. Збжожка ўбарыць павіны былі камбайнамі, але па звычайно ўсе жанчыны з'явіліся з сярпамі, каб зажаць імі першыя снапы і прыгатаваць вясільныя хуткі падыйшлі сюды і калгасныя хуткі Яфімавіч Грышыні і сакратар партарганізацыі трактарыст Пётр Аляксеевіч Ліс. Сустраўшы іх, жанчыны накінулі на іх вяжкі, закрывалі: «Давай выкуць», «Выкуць!» і дружна, жартаўліва заспявалі:

Сягоня ў нас замяжычкі... Дасць гаспадар гарэлачкі... Магчыма, каму-небудзь «гарадзіла» і рэзала вуга, але з гэтых слоў не вынікілі! Пачалася вяселье, якая ўслаўляе працу. Адна за другой чудзілі песні: беларускія і рускія — народныя і сучасныя кампазітараў; звыклі частушкі, якія транна крматыкавалі калгасныя непадалік. Пудоўна разлілася «Палдаскоўныя вечары», якія зацягнула Анастасія Паберская.

Песні чаргаваліся з танцамі і гульнямі, і ніхто не кіраваў гэтым вясельем гулянем на замяжычкі. Яно ішло само па сабе, па знаёмай усім звычаю, на дзіва проста, натуральна, ад душы. Вясела адзначаюць залезавіцы і іншыя працоўныя свята і заканчваюць вясёнай сьцюбы, сенакос, дажынкы, а таксама наваеселі і, вядома, вяселлі. У гэтыя старыя традыцыйныя працоўныя і бытавыя свята не прыкметна захаляцца элемент новага: сучасныя песні, услаўленне перадавікоў, новыя ўпрыгожкі і звычкі.

За апошнія гады непазнавальна змянілася аблічча вёска. На ўскраінах з'явіліся вядлікіх жыва-лагадоўчых фермы, майстэрні. Па палях і лугах праціваюць высокакавоўныя лініі электраперадач, і дзялячкі Ільіна асвятлялі ўсё жыццё. Новыя, прасторныя дамы ўпрыгожваюць вуліцы. Аду з іх калгаснікі вырашлі назваць вуліцай Агінскага.

Дастатка назаўбяд прыйшоў у кожны дом. Прыгожыя адзёныя, мэбля, радыё, музычныя інструменты, іны раз некалькі вельмі сціпых і сям'і сталі звычайнай з'яві. І, вядома, расце культура людзей. Больш 30 залезавіц юнакоў і дзяткуці скончылі вышэйшыя навуковыя ўстановы. А колькі вучыцца жыць!

Памалдзельным выгледзе пярэсты маляўнічы куток роднага краю. Добрыя тут паветра і цудоўныя пейзажы. Па-ранейшаму вабіць сваёй прыгожасцю старадаўні парк, яго зеляніна калідувае рэлей, яго пэтычныя сцяжыны над ракучкай, яго возера з маленічкім астраўком, сонечная палынка, дзе ляжыць камень з надпісам у гонар сёбра Агінскага — Тэадэўша Касцюкі, і, вядома, рэлікіны нізка над пакурчавым рукам стары клён — любімае месца спевакоў і музыкантаў.

І асабліва пудоўныя ў Залессі песні, іны дунюць над палачкамі, дугамі і лясамі.

Віктар БАРУШКА.

дзімір Раманавіч Южык распарадзіўся: — Іван, табе тут блізка да хаты — збегай па сваю музыку! І ты, Андрэй, таксама!

Хутка Іван Іосіфавіч Кужаль прыйшоў з цымбаламі, а Андрэй Нікіфаравіч Рабчускі прынес скрыпачу. Акружыў іх народ, і яны выканалі «На сопках Манчжурый», «Капошу». А пачалі «Лявоніху», адкуль узляла палякыя калгасніца Яўгенія Аляксандраўна Ліс, па-тутэйшаму Макарыха, і пусцілася ў скокі. Скача ды заклікае: — А ну, мужычкі, выходзі! У круг пайшлі і мужычкі. Пасля невялікага такога «канцэрта» людзі з добрым настроем і новай энергіяй узлялі за працу.

Мне вельмі спадабалася ігра на цымбалах, багатых гучымі фарбамі, нібы цылы аркестр. Аказалася, што цымбалы змайстраваў сам Іван Кужаль. Увогуле рабіць сваімі рукамі балалайкі, скрыпкі, дудачкі, гармонікі і іншыя інструменты — адно з захаляненняў залезавіц музыкантаў. Нездарма каля дзесятка тутэйшых хлопцаў запрацілі ў Маладзечна працаваць на фабрыцы гармонікаў.

Надоўга застаюцца ў маёй памяці святкаванне замяжынак у міхнінскай брыгадзе. На ўчастку, дзе раней пасела жыта, сабралася многа народу на чапе з брыгадзірам Анатолем Вікенціевічам Козелем. Збжожка ўбарыць павіны былі камбайнамі, але па звычайно ўсе жанчыны з'явіліся з сярпамі, каб зажаць імі першыя снапы і прыгатаваць вясільныя хуткі падыйшлі сюды і калгасныя хуткі Яфімавіч Грышыні і сакратар партарганізацыі трактарыст Пётр Аляксеевіч Ліс. Сустраўшы іх, жанчыны накінулі на іх вяжкі, закрывалі: «Давай выкуць», «Выкуць!» і дружна, жартаўліва заспявалі:

Сягоня ў нас замяжычкі... Дасць гаспадар гарэлачкі... Магчыма, каму-небудзь «гарадзіла» і рэзала вуга, але з гэтых слоў не вынікілі! Пачалася вяселье, якая ўслаўляе працу. Адна за другой чудзілі песні: беларускія і рускія — народныя і сучасныя кампазітараў; звыклі частушкі, якія транна крматыкавалі калгасныя непадалік. Пудоўна разлілася «Палдаскоўныя вечары», якія зацягнула Анастасія Паберская.

Песні чаргаваліся з танцамі і гульнямі, і ніхто не кіраваў гэтым вясельем гулянем на замяжычкі. Яно ішло само па сабе, па знаёмай усім звычаю, на дзіва проста, натуральна, ад душы. Вясела адзначаюць залезавіцы і іншыя працоўныя свята і заканчваюць вясёнай сьцюбы, сенакос, дажынкы, а таксама наваеселі і, вядома, вяселлі. У гэтыя старыя традыцыйныя працоўныя і бытавыя свята не прыкметна захаляцца элемент новага: сучасныя песні, услаўленне перадавікоў, новыя ўпрыгожкі і звычкі.

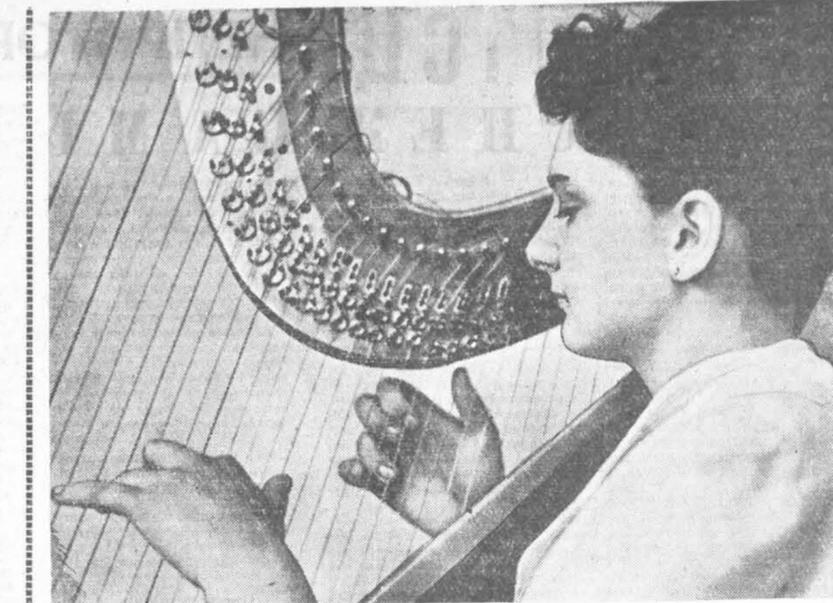
За апошнія гады непазнавальна змянілася аблічча вёска. На ўскраінах з'явіліся вядлікіх жыва-лагадоўчых фермы, майстэрні. Па палях і лугах праціваюць высокакавоўныя лініі электраперадач, і дзялячкі Ільіна асвятлялі ўсё жыццё. Новыя, прасторныя дамы ўпрыгожваюць вуліцы. Аду з іх калгаснікі вырашлі назваць вуліцай Агінскага.

Дастатка назаўбяд прыйшоў у кожны дом. Прыгожыя адзёныя, мэбля, радыё, музычныя інструменты, іны раз некалькі вельмі сціпых і сям'і сталі звычайнай з'яві. І, вядома, расце культура людзей. Больш 30 залезавіц юнакоў і дзяткуці скончылі вышэйшыя навуковыя ўстановы. А колькі вучыцца жыць!

Памалдзельным выгледзе пярэсты маляўнічы куток роднага краю. Добрыя тут паветра і цудоўныя пейзажы. Па-ранейшаму вабіць сваёй прыгожасцю старадаўні парк, яго зеляніна калідувае рэлей, яго пэтычныя сцяжыны над ракучкай, яго возера з маленічкім астраўком, сонечная палынка, дзе ляжыць камень з надпісам у гонар сёбра Агінскага — Тэадэўша Касцюкі, і, вядома, рэлікіны нізка над пакурчавым рукам стары клён — любімае месца спевакоў і музыкантаў.

І асабліва пудоўныя ў Залессі песні, іны дунюць над палачкамі, дугамі і лясамі.

Віктар БАРУШКА.

Паспяхова здаюць экзамены студэнты Беларускай дзяржаўнай кансерватыі. На здымку вы бачыце студэнтку струннага факультэта Алену КАРЧЫК, якая рыхтуецца да здачы экзамену. Фота У. Крука.

Творы М. Горкага ў Польшчы

ЦІКАВЫ ДАВЕДНІК

У 1904 г. «Нижгорскі ліст» паведамляў сваім чытачам па намер Аляксееў Максімавіча Горкага паехаць у Гомель па судовым працэсе з прычыны яўрэйскага пагрому.

Гэты даведнік мае не толькі месцовае значэнне. Спалімае яшчэ хатя б на такія прыклады, улічаны ў ім у маі 1928 г. «Нижгорскія коммун» публікуе прамоў Горкага ў Мінску; у 1940 г. альманах горкаўскіх пісьменнікаў упершыню змяшчае нататкі Аляксееў Максімавіча пра кнігу А. Багдановіча «Перажиткі дрэвянага мірасэрпанія ў беларусав».

Пра мнагастайнасць улічаны ў даведніку бібліяграфіі, даведнік да 1958 г., сведчыць і тое, што тут услаўняюцца і рэцэнзіі на пастаноўку п'есы «Варвары» ў Рускай драматычнай БССР (тэатр быў на гастролях у Горкім у 1958 г.).

Даследчыкі жыцця і творчасці вядлікага пралетарскага пісьменніка атрымалі ад яго землякоў добры падарунак.

У дэнавін Польшчы творы Горкага, як і творы польскіх пісьменнікаў, выданыя некалькімі тыражамі 500—1000 экзэмпляраў. Крэху большым тыражом быў выдадзены раман «Справа Артамонава» — 2000 экзэмпляраў.

Карэным чынам змянілася становішча ў Народнай Польшчы. Творы вядлікага рускага пісьменніка выданыя пасля вайны тыражом 50 тысяч і больш экзэмпляраў. Напрыклад «Калкі пра Італію» былі выданы ў 1950 г. тыражом 100 тысяч экзэмпляраў.

Пасля вайны творы Горкага пусканы ў буйнешым польскім выдавецтве: «Чытальнік», «Кебжыка і велья». Дзяржаўным выдавецкім інстытутам 70 з лішнім разоў. Перакладзі творы Горкага, выданыя польскімі пісьменнікамі — Марыя Даброўска, Струці-Вайткені, С. Полж, Сандэў, А. Стэрн, С. Р. Даброўска і інш. Буйныя раманы Горкага выданыя па некалькі разоў. Напрыклад, «Справа Артамонава» — 5 разоў, «Дзвіншты» — 8 разоў (не лічычы скарачаных выданняў для школы); «Мае Універсітэты» — 4 разы, «У людзях» — 3, «Маці» — 9, «Жыццё Маішчэ» — 3, «Маці» — 9, «У Амерыцы» — 3, «9 студзеня» — 3 разы.

Дзяржаўным выдавецкім інстытутам выданы збор твораў Горкага ў 16 тамах (1 том выйшаў у 1954 г.).

Апроч таго, неаднаразова выданыя п'есы пісьменніка: «Дзвіншты і іншыя», «Дзвіншты», «Ягор Бульчыч і іншыя», «Дачнікі», «111 дзень», «Апошнія», «Васа чыны», «Вароты», «Варвары». Шырокая папулярнасцю карыстаюцца таксама артыкулы і памфлеты пісьменніка.

«Штогоднівы агляд». Польскае агенства друку).

ГОСЦІ З БРАТНЯЙ УКРАЇНЫ

Надаўна перад жыхарамі гарадскога пасёлка Лельчыцы выступілі з канцэртам самадзейных артыстаў г. Оўруча (УССР). П'ёлка сустрапі прысутныя Яўгенію Шцібілаву, якая выступіла з мастацкім чытаннем. Выступілі поспехам карысталіся ілюзініст Гепаў Фуксіс, а таксама Надзея Зінчанка і Мікалай Шаба, якія выканалі гумарыстычныя нумары.

Агітбрыгада Оўручкага раёна Дома культуры выступае цяпер з канцэртамі ў калгасах і саўгасах раёна.

П. ШЫБУТ.

НА ГАСТРОЛЯХ У ВІБЕСКУ

Летнія гастролі гэтага года Акадэмічны тэатр імя Я. Купалы пачаў у Вібеску. Працоўным годам быў паказаны спектакль «Лявоніха на арбіце» па п'есе А. Мяснікова. Акрамя гэтага спектакля, выданыя ўбачыць пастаноўкі «Паўлінка» Я. Купалы, «Забойцы ўсім» Н. Хікмета і інш.

Кінакадры «Парашковая металургія» раскажуць аб тым, што калектыў вучоных Беларускага палітэхнічнага інстытута сумесна з мінскім заводам «Ударнік» распарадвалі новы метад выпрабаванняў дэталей з металічнага варшаву.

У заклочненне кіначасопіса гледчы пазнаёміцца з работамі прагрэсунага англійскага фотамастака Біля Вільямсана, якія экспанаваліся на выстаўцы ў Мінску, убаць рэспубліканскай сааборніцтва па боксу ў Гомелі.

Галоўны рэдактар Нічмар ПАШКЕВІЧ, Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОУ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРШІНОВІЧ (адказны сакратар), Пётр ПРЫХОДЗЬКА, Раман СБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОУ, Янка ШАРАХОУСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

ДАРАГІ ТАВАРЫШІ! Ці падпісаўся ты на газету «ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА?»

Газета «Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень. На яе старонках друкуюцца матэрыялы на пытанні літаратуры, мастацтва. Газета шырока асвятляе культурнае жыццё рэспублікі.

Пітер афармляецца падпіска на трэці квартал і да канца 1961 г. Падпіска прымаецца без абмежавання ва ўсіх кантонах і аддзяленнях сувязі.

ЧАЛАВЕК ЗА ЁСЁ Ў АДКАЗЕ